

Nelly van Dijk-Has

A woman with red hair, wearing a black beret, a long green coat, and black shoes, is walking away from the camera on a path covered with fallen autumn leaves. She is holding a large, striped umbrella (white and orange) over her head and a brown leather suitcase in her right hand. The background is a soft-focus forest with green and yellow foliage.

Seugd
zoekt een
haven

JEUGD ZOEKT EEN HAVEN

Hoofdstuk 1

Toen op die voorjaarsmorgen een paar traag vallende druppels plotseling achterhaald werden door een geweldige stortregen, stuwden joelende kinderen halsoverkop de lange winkelportiek in.

Ze botsten roekeloos op tegen de lange, bejaarde heer in de grijze regenjas, die hen juist even voor was geweest; traptten zorgeloos op z'n tenen, raakten hem met hun zwaaiende schooltassen en lachten en kwetterden maar.

Hij verdroeg het niet alleen, maar keek met een twinkeling in z'n schrandere ogen achter de donker omrande uilenbril geanimeerd luisterend toe.

Hij had geen haast.

Over het asfalt van de brede winkelstraat zoefden auto's water opspattend langs elkaar heen en jachtte een legertje fietsers, langs de trottoirs leek het een wilde vlucht van verregende mensen, en hij stond daar maar goedmoedig en luisterde en keek.

Leuk jong spul, dacht hij vermaakt. Hoor toch eens wat een praatjes ze hebben. En wat een schelle lawaaistemmen! Een stel kraaien is er niets bij. En ze hebben volstrekt geen erg in jou, ouwe man. Jij telt niet mee, je staat ze alleen maar wat in de weg.

'Kijk, kijk!' riep er een. 'Daar heb je Fietje! Daar, aan de overkant! Ze ziet ons, maar kan onmogelijk hiernaartoe oversteken!'

Hij zag haar ook: een klein, schriel meisje in een kort rood manteltje, het bleekblonde haar strak weggetrokken en van achteren samengebonden tot een koddige paardenstaart. Haar blikken vlogen naar links en rechts en plotseling waagde ze zich van het trottoir, laveerde parmantig tussen auto's en fietsen door.

De vriendinnetjes dansten van spanning, duwden en drukten hem beredderig achteruit om ruimte voor Fietje.

Ze bleek een grappig sproetengezichtje te hebben. En een willetje.

'k Blijf net zo lief hier staan,' gaf ze kordaat te kennen voor de portiek. 'Juist lekker, die regen.'

Ze gaapten haar verbaasd aan; de stemming sloeg om.

'O, Fietje heb natuurlijk weer wat bijzonders,' schimpte er een.

En een ander: 'Kind, stel je niet an.'

Hij gnuifde om dat dwaze, opgeheven muizensnoetje waar de regen ongenadig op neerplensde. Er schoot hem een oud liedje te binnen. En meteen zong hij het, zomaar over de hoofden heen:

Waarom toch blijf je in de regen staan?
Kind, je wordt helemaal nat!
Waarom toch blijf je in de regen staan?
Kom in de kamer, m'n schat!

Nu waren ze zich een voor een plotseling ten volle van z'n nabijheid bewust. Keerden zich naar hem om, staarden hem een ogenblik perplex aan, daarna elkaar en proestten het uit.

Een opgeschoten meisje gaf hem een duwtje, riep: 'Haha, wat een gekke ouwe opa!' en schoot ertussenuit.

Meteen was het hek van de dam.

'Gekke ouwe opa! Gekke ouwe opa!' joelden ze en renden kat achter kat het trottoir op, Fietje inderhaast meesleurend.

Schuddend van 't lachen keek hij hen een ogenblik na. Tot een stem vol afkeuring hem verrast deed omzien naar de open winkelkeur.

'De moderne jeugd, meneer! Ze zien er niet tegen op om een mens op leeftijd in z'n gezicht uit te jouwen!'

De twinkeling bleef in z'n ogen toen hij een paar stappen naar de grijze, vololgen winkelier toe deed.

'Ik veronderstel dat ik aanleiding gaf,' zei hij welgemoed. 'En wat dat uitjouwen *in iemands gezicht* betreft: misschien deden u en ik het in onze jeugd liever *achter iemands rug*?'

*

Omdat hij op het moment niets voelde voor spraak en wederspraak op dat terrein, zette hij z'n jaskraag op, lichtte z'n hoed, trotseerde even de regen en glipte een andere portiek in.

Gretig zag hij van daaruit het jachtig verkeer aan. Wat sloeg hij graag het drukke leven van de morgenuren gade! Zonder eraan mee te doen, leek je er toch in opgenomen, er nog altijd deel aan te hebben. Sinds hij op non-actief was gesteld – nu al acht jaar geleden – had hij z'n vroege wandeling naar de drukste straten niet vaak overgeslagen. Het hield hem fit. En was het niet fijn, dacht hij ondeugend, zo en passant wat bestel-linkjes te kunnen doen voor z'n trouwe wederhelft? Van die boodschapjes waar je als man zo verzot op was?

Deksels – hij tastte in z'n zak – hij moest niet vergeten bij die ladder-winkel aan te gaan, anders zat er wat voor hem op! Die vrouwen hadden zich wat op de hals gehaald met die dunne kousen.

Ja ja, al dacht z'n vrouwtje zichzelf ook oerouderwets degelijk, op haar manier deed ze toch ook maar mee. Maar het was waar, ze had het nog niet tot nylonkousen gebracht – nog niet, gnuffde hij.

Wat zou hij haar plagen als het zo ver nog eens kwam. Vroeger droeg

ze zelfgebreide zwarte wollen kousen met ribbels – heette dat niet twee rechts twee averechts – en hoge schoenen met een hele rij knopen opzij! Hij had ze meer dan eens voor haar vastgemaakt met dat haakje dat nog altijd als een curiositeit in de tafella lag. Zelf deed ze het ook wel met zo'n lange, tweebeelige haarspeld, als die knopenhaak in geen velden of wegen te bekennen was. Ach ja, dat leed uit die goeie ouwe tijd was gelukkig geleden. Altijd maar weer vernieuwing, en dat was maar goed ook; wat zou het anders een saaie boel worden.

*

Even plotseling als de gietbui uit de lucht was komen vallen, kwam er een eind aan.

Hij zette de terugreis naar huis dus voort en vergat niet in de bewuste winkel de geladderde kousen af te geven.

In de rustige straten van de buitenwijk waar hij een twintig jaar geleden z'n huis kocht, werd hij herhaaldelijk gegroet en, in 't zicht van de haven, door een rentenierende buur voor een praatje aangehouden.

Hij maakte zich daar gauw van af, omdat hij moeder de vrouw in de deur zag verschijnen en staan blijven ook, haar gezicht naar hem toe.

Hij wenkte dat ze naar binnen moest gaan, zij met haar aanleg voor reumatiek! Hij kwam immers wel. En als ze nu dat warme wollen ding nog had aangetrokken, maar nee, daar stond de dame, zomaar in haar japon.

Ah, gelukkig, daar ging ze dan toch. Enfin, hij hoefde z'n sleutel niet voor de dag te halen, de deur liet ze open.

Maar toen hij binnenkwam, zag hij haar in de gang op hem wachten, z'n kleine grijze vrouwtje. Wat leek ze nog pittig, dat viel hem altijd weer op. Een knap, pienter wijfje, waar hij al de jaren door trots op geweest was en het wel zou blijven ook.

'Bart, waar blijf je!' riep ze hem opgewekt toe. 'Wat een vreselijke bui, niet? Kon je ergens schuilen? Je lijkt me helemaal niet nat. Nee, trek je jas maar niet uit, je zult zo meteen weer weg moeten. Wat heb ik naar je uitgekeken! En toen je er eindelijk aankwam, klampte Van Kampen je aan. Enfin, je liet hem gelukkig gauw schieten toen je begreep dat ik je nodig had.'

'En wat is er nu wel van mevrouws dienst?' plaagde hij. 'Is er haast bij of is het me vergund nog even te zitten?'

'Och ja, natuurlijk, je zult wel moe zijn,' begreep ze.

Hij greep haar op eens bij haar schouder en draaide haar naar zich toe.

'Wat heb je eigenlijk? Is het iets van belang dat ik voor je moet doen? Vertel het eens gauw!'

'Ja, maar ga dan nu ook zitten, Bart.'

Hij zakte in z'n leunstoel bij tafel. Greep, uit macht der gewoonte, naar de **Trouw**, die als elke morgen op hem te wachten lag.

'Hè nee, luister nu niet met een half oor,' beknorde ze hem. Hij stak haar spontaan de krant toe.

'Hier, daar heb jij hem. Maar steek dan ook van wal.'

'Bart, je zult naar Bets moeten,' zei ze levendig. 'Want raad eens? Ons bovenhuis komt leeg! De Prinsen gaan naar Canada emigreren!'

'Is het heus?' vroeg hij verbaasd. 'Zo opeens?'

'Zo lijkt het voor ons, ja – en voor iedereen. Ze hebben het absoluut stilgehouden, omdat ze dachten dat er in geen tijden wat van komen zou. Maar nu is opeens alles voor elkaar! Mevrouw Prinsen is het me, vlak nadat jij weg was, komen zeggen. En nu begrijp je wel waar ik meteen aan dacht, niet? Ik heb mevrouw op 't hart gedrukt er nog met niemand over te spreken, want anders gaat het als een lopend vuurtje rond. Ze heeft het beloofd, maar ja, je weet hoe dat gaat, 't zal gauw genoeg bekend zijn. Je moet op staande voet naar Bets gaan, Bart. Op de morgen tref je haar natuurlijk alleen thuis, zodat ze er eerst eens in haar eentje over nadenken kan. Maar ze moet graag willen, anders heb ik liever niet dat ze boven ons komt. Ze moet er niet tegen opzien zo dicht bij ons te komen wonen. Maar mij dunkt dat dat wel mee zal vallen. Ze zal wel een gat in de lucht springen! Hoe heeft ze laatst nog niet geklaagd. "Moeder," zegt ze, "ik begin me toch zo te schamen over die nare straat en die veel te kleine etage. We kunnen er nauwelijks meer ademen. En wie wil er met ons ruilen? Niemand, we hebben het nu al zo vaak geprobeerd." Ik vond het toen maar een hard gelag, niet te kunnen helpen. Je eigen vrije bovenhuis ben je verplicht aan vreemden te verhuren, terwijl je dochter er zo'n behoefte aan heeft. Maar dat zal nu niet meer gebeuren als we daar zelf wat aan doen kunnen. Daarom: er is haast bij, dat begrijp jij nu toch ook, niet Bart?'

Ze keek hem in spanning aan.

Toen hij geen antwoord gaf, maar strak op het tafelkleed bleef turen, werd ze ongerust.

'Je vindt het toch wel goed?' vroeg ze benepen. 'Is het om Freek dat je ertegen opziet? Ik weet het wel, het botert niet altijd tussen jullie, je plaagt hem graag. Maar denk eens hoe heerlijk het zijn zal de jongelui vlak bij ons te hebben, en die lieve Tineke! Freek moet je er dan maar op de koop toe bijnemen.'

'En jij Bets,' zei hij nadrukkelijk. 'Ja ja, ik ben bang dat je het wat te licht inziet, moeder. Natuurlijk, ik gun haar graag en zelfs heel graag een betere woning. Maar ben je opeens vergeten dat Bets niet een van de gemakkelijksten is? Je hebt vroeger nogal wat met haar te stellen gehad.'

'Nu ja, toen was ze nog niet droog achter haar oren. Lieve tijd, Bets kon nu zelf al haast grootmoeder zijn, ze hebben immers hun zilveren bruiloft al achter de rug. Een mens wordt wel eens wijzer. Nee, daar zie ik niet

tegen op. M'n enige vrees betreft jou en Freek; je mag hem immers niet.'

'En jij bent bepaald verzot op hem,' zei hij laconiek.

Ze kleurde ervan.

'Verzot is zo'n groot woord,' ontweek ze. 'Maar ik houd me altijd voor, dat Bets hem nu eenmaal heeft willen hebben en dat er immers ook niets op hem aan te merken is. Voor veel christenen is hij zelfs een voorbeeld! Ouderling, voorzitter van een schoolbestuur, bestuurslid van de kiesvereniging en dat is misschien nog niet eens alles. Heus, Bets had het wel slechter kunnen treffen. Bovendien, het gaat er maar om of ze het samen goed hebben.'

'Je zit aardig op je preekstoel, moeder,' plaagde hij.

'Ja, het is goed, hou jij me maar voor het lapje,' pruttelde ze met een verbeten lach. 'Ik wilde je nog dit zeggen, dat ze maar een fijn stel kinderen hebben. Dat zul je me toch zeker moeten toegeven.'

'En dat doe ik,' knikte hij. 'Ze zijn een voor een ongetwijfeld het aankijken waard.'

'Och, je wilt me niet begrijpen, plaaggeest.'

'Toch wel,' zei hij hartelijk. 'Ik geef toe dat ze op 't oog een fijn stel lijken, een voor een, van Jaap af tot Tineke toe. Maar vergeet niet dat we ze als 't ware alleen maar op hun paasbest hebben gezien. Zij hebben ons niet overlopen en wij hen niet. En als we met elkaar samen waren, kreeg ik altijd de indruk dat ze tevoren de opdracht gekregen hadden zich zo te gedragen dat er ook maar niet het geringste op hen aan te merken zou zijn en... dat ze vooral niet uit huis mochten klappen. Vandaar dat we ze niet in hun gewone dagelijkse plunje kennen, met hier een torntje en daar een vlekje, Tineke dan misschien uitgezonderd.'

'Maar je doet of ze het achter hun ellebogen hebben!' protesteerde ze verbaasd.

'Dat is niet fraai uitgedrukt, moeder,' bestrafte hij ondeugend.

'Je valt me trouwens een beetje tegen. Want ik dacht dat juist jij wel zou weten hoe David al gezegd heeft dat ieders binnenste en hart ondoorgroendelijk is. En als ik het wel heb, is dat in de vierenzestigste psalm.'

'Je bedoelt dat we niemand ooit helemaal kennen,' glunderde ze. 'Dat we maar aanzien wat voor ogen is. Daar heb je over 't algemeen wel gelijk in. Maar ik ken jou toch maar door en door!'

'Zou je denken?' vroeg hij vermaakt.

'Jazeker! Jij bent een rakker, met een hart van goud.'

Hij schoof schutterig z'n stoel achteruit.

'Ik zal maar maken dat ik wegkom, wie weet wat ik anders nog te horen krijg. Straks heette ik "een gekke ouwe opa," nu weer een rakker, ga zo maar door.'

'Een gekke ouwe opa?'

Hij tikte haar tegen haar wang.

‘Ja ja, dat heb ik op de vroege morgen al te incasseren gekregen.’
Ze rekte zich voor een afscheidskus.
‘Een ding is zeker,’ lachte ze, ‘je zult het ernaar hebben gemaakt!’

*

Ze kon niet laten hem van boven haar bloeiende begonia’s na te gluren. Haar hart tintelde van liefde en trots.

Wat liep hij nog vief rechteop – en wat stond hem die jas goed!

Was dat een man van drieënzeventig? Je zou hem hoogstens zestig geven. Zij, met haar negenenzestig, legde het aardig bij hem af, vooral wel waar het de vlugheid betrof.

Maar Bart was helemaal een wonder. Hoeveel keer had ze hem in hun lang huwelijksleven slechtgehumeurd gezien? Zelden of nooit. En als hij het al eens was, had hij er dubbel en dwars reden voor gehad.

‘Ik dank U, Here, voor zo’n man,’ zei ze opeens voor zich heen. ‘Ze dachten allemaal dat ik gauw genoeg van hem zou krijgen, omdat hij hen niet serieus genoeg leek, en ik nogal aan de ernstige kant was. Maar ze hebben het mis gehad.’

Hoofdstuk 2

Bets Linthout stolpte met een gewiekt gebaar de kap over haar naaimachine en reed die meteen naar de alkoof: weg met dat lelijke ding.

Vervolgens repte ze zich met haar zojuist gemaakte witte blouse naar de keuken, waar de strijkplank al uitgeklaapt stond, betastte de bout met een natte vinger en bromde tevreden: precies de vereiste warmte.

Haar wangen gloeiden van het jachtig genaai en dat in de morgenuren. Maar de blouse mocht er wezen, dacht ze voldaan, terwijl ze voorzichtig de punt van de bout langs de fijne plooitjes en kantjes liet glijden. Het was een heidens werk geweest, maar ze had het toch maar voor elkaar gekregen in zo’n korte tijd. En ze wist zeker dat geen sterveling er een eigen maakseltje in zou zien.

Bijna liefkozend hing ze de blouse op een kleerhanger en haakte die in de woonkamer in een kastdeursleutel, ze moest er nog even naar kunnen kijken.

’t Zal fijn staan bij m’n grijze kostuum, dacht ze met een zweem van geluk. Freek zal met een gerust hart met me voor de dag kunnen komen, ’k doe niets voor mevrouw van dominee onder. En m’n nieuwe permanent zit deze keer wel extra goed. ’k Hoop alleen dat ze ’t bij dominee niet nodig

vinden ons een tegenbezoek te brengen, want dan zou ik m'n ogen uit m'n hoofd schamen. Is dit een buurt voor behoorlijke mensen? En dan die entree – en alles, alles! Nee, mevrouw Loman moet hier niet komen; ik wil haar hier eenvoudig niet hebben!

Terwijl ze met de Franse slag de kamer aan kant maakte – er bleef geen tijd voor een betere beurt – liet ze keurend haar blikken langs haar boeltje gaan.

Kon het er eigenlijk nog mee door? Je wende zelf zo aan alles dat je de gebreken niet meer zag. Maar een ding was zeker: het was hier afgrijselijk vol. Aan weerszijden van de schoorsteen dressoir en orgel, dat ging precies. Ook Jaaps opklapbed naast de deur tegen de andere muur. Voor de verandadeuren haar oude bureautje, waaraan de een na de ander z'n huiswerk had zitten maken. Maar dan nog al die stoelen, waarvan je er toch niet een kon missen! En als die ene kamer van je maar niet zo hopeloos smal was! De grote uittrektafel stond haast boven op de haard – och, je wist je hier immers niet te roeren of te keren.

En dan te weten dat je fauteuils met nog meer goeie meubels als oud vuil op het afgerasterde vierkantje zolder stonden, drie trappen op! Je kon er soms wel om huilen.

En kijk eens naar buiten, naar de overkant. Naar al die veranda's met de natte was aan de lijnen, de tobbes en emmers en kolenkisten.

Een fraai gezicht – en zo zag hun eigen veranda er ook uit, wat deed je eraan, je moest de boel toch ergens kwijt, je had de rommel telkens weer nodig.

Maar als je vanaf je veranda naar beneden keek, gruwde je pas recht. Kleine, miezerige stukjes grond met ouwe kippen- en konijnenhokken en eigengefabriceerde schuurtjes beladen met rottend hout. Hier en daar een plukje platgetrapt gras, een armetierig boompje of een paar pierige struiken deden alles nog erger lijken.

En dan te weten dat je aan de rand van de stad die gezellige bloemenbuurten had, met de nette tuintjes voor de aardige eengezinshuizen, en dat jij daar maar niet een van kon krijgen, alleen omdat je in zo'n miserabele tijd leefde. Vroeger kon je te kust en te keur, vroeger was een mens *vrij* – maar nu? Overal stak de regering d'r neus in, je kon het zo gek niet bedenken.

Maar ze kwam meteen van die schampere gedachte terug.

Nee, nu ben je niet eerlijk. Ben je vergeten hoe je aan dit huis bent gekomen? Dat jullie na de vorige oorlog ook maar niet konden trouwen wegens de woningnood? Zeker, van de regering had je toen geen last, huisvestingsbureaus bestonden er niet. Maar nergens was een leeg plekje te vinden, en als je ten slotte iets op de kop tikte, kon je klaarstaan met *slutelgeld*, hoe meer hoe liever. 't Had Freek toen een honderd gulden gekost, nu noemde je zoiets een kleinigheid voor 't bemachtigen van een wo-

ning, maar 't was toen een rib uit z'n lijf. Maar wat waren ze blij met deze eerste etage!

Ruimte genoeg voor twee personen. De straat was toen ook veel netter, wat was die toch achteruitgegaan in die zesentwintig jaar.

Later trokken de netste mensen eruit – en dat hadden *zij* ook moeten doen, het kon en mocht toen nog.

Maar wie dacht toen dat het later onmogelijk zijn zou, wie dacht aan een nieuwe oorlog? Je wist alleen dat er een ellendige noodtoestand heerste, toen met die crisis – en dat je aan 't eind van elke maand weer dankbaar moest zijn dat jouw man nog geen ontslag gekregen had.

Nee, wie dacht toen aan verhuizen, met een stel jonge kinderen? Er was er niet een die verdiende, 't moest alles van Freek alleen komen en verhuizen kost nu eenmaal een schep geld.

Maar daarom juist was het zo sneu, dat, nu het royaal kon, je aan handen en voeten gebonden was! Enfin, ze moest er haar goeie humeur maar bij bewaren, als je dat verloor was je nog verder van huis. Maar mevrouw van dominee kwam hier niet, dat stond als een paal boven water!

*

In de huiskamer klaar, zwabberde ze met moeite het zeil van de kleine alkoof; onder het tweepersoonsbed, de linnenkast, de wastafel en de naaimachine, en belandde zo in de overvolle voorkamer om ook daar te zwabberen en stof af te nemen. De meiden hadden er zelf de drie eenpersoonsbedden en Tinekes bedje al opgemaakt.

Gelukkig, de ramen konden weer open. Ze had straks, met die plensbui, moeten hollen om ze dicht te doen, het regende met stromen in. 't Was maar goed dat ze allemaal in hun regengoed weggegaan waren, je kon het weer eenvoudig nog niet vertrouwen, dat zag je maar.

Ze trok geërgerd haar neus op toen ze de smalle straat afkeek. Natuurlijk was die weer vol grut, dat tekeering van wat-ben-je-me. De riolen konden al dat water zo gauw niet verzwelgen en nu sprak het blijkbaar vanzelf dat zij er doorheen baggerden, of, zittend op de rand van het trottoir, hun blote voeten en allerlei rommel erin lieten plonsen.

Zou je ze niet? Ze zagen er al haveloos genoeg uit zonder kletsnat te zijn. Zelf had ze zeven kinderen grootgebracht, maar straatbengels waren het nooit geworden, daar hadden Freek en zij wel voor gezorgd. Hoe zuinig het ook toe moest gaan, ze waren altijd schoon en netjes in de kleren geweest, haar wastobbe en naaimachine zouden ervan kunnen getuigen. Het was haar trots geweest, vooral ook tegenover haar ouders. Die hadden haar met een zwaar hoofd het leven in laten gaan, omdat ze niet bijzonder huishoudelijk was, altijd zo'n dwarskop was en helemaal niet bij Freek paste. En als Freek niet zo'n knappe vent geweest was en smoorverliefd

op haar, had hij misschien wel bot gevangen. Z'n zwaarwichtigheid en gebrek aan humor stonden haar toen helemaal niet aan.

Maar toen vader over die eigenschappen een woordje losliet, trok ze meteen partij! Ja, zo was ze nu eenmaal.

En ze had er na een poosje geen spijt van gehad, al was Freek vrijwel gelijk gebleven. Alles wende. En per slot van rekening hadden die kwaliteiten Freek toch maar in de kerkenraad en het schoolbestuur en zo gebracht, ze moesten 'meneer Linthout' overal voor hebben en hij stond altijd klaar.

Maar ondanks dat, bleef vader het vertikken Freek serieus te nemen. Dat kon ze gewoonweg niet uitstaan. Was dat nu christelijk?

Soms had ze weleens gedacht dat vader gehoopt had dat hun leven mis zou gaan. En daarom had ze er zorgvuldig voor gezorgd dat moeder en hij nooit iets te weten kwamen van de weerstand die Freek de laatste jaren van de grote kinderen ondervond. Dat het nogal eens botste... Dat leedvermaak gunde ze vader niet.

*

Daar zul je hem toevallig net hebben, dacht ze verbaasd, en meteen ongerust, toen ze voor de zoveelste maal de stofdoek uitsloeg en in de heer die er op het overkanttrottoir aan kwam stappen, haar vader herkende. Maar wat komt hij doen, zo op de morgen? Toch niet wat met moeder?

Welnee, natuurlijk niet. Kijk nu maar eens, daar licht hij al overdreven beleefd z'n hoed voor haar, alsof ze een vreemde was.

Haars ondanks lachte ze. Zoiets dwaas kon je nu alleen van vader verwachten. Hij had natuurlijk alweer binnenpret.

Ze bleef naar hem kijken toen hij de straat overstak.

Wat was hij overigens toch kranig, een keurige ouweheer. Zo zou Freek nooit worden, dacht ze spijtig, hoe 'n knap gezicht hij ook nu nog mocht hebben. Hij miste ten enenmale dat lenige, dat... zwierige dat vader had. Ze zou maar gauw haar schort afdoen.

*

Haar forse ruk aan het touw deed de buitendeur opengaan. Boven aan de trap wachtte ze, tot haar vader die rap met z'n lange benen beklommen had.

'Ja, daar ben ik,' zei hij, boven, opgewekt. 'Goeiemorgen.'

Ze gaf hem een kus, zocht z'n gezicht af naar het waarom van z'n komst, maar werd niet wijzer.

'Dag vader, blij u te zien. Doe uw jas uit.'

Ze duwde de deur van de huiskamer open, trok Freeks fauteuil wat achteruit.

‘U wilt zeker wel koffie? Dan zet ik eerst even water op. U krijgt geen gefiltreerde hoor, rekent u daar maar niet op, dat duurt me te lang.’

Toen ze terugkwam ging ze afwachtend tegenover hem zitten. ‘Hoe maakt moeder het?’

‘Wel aardig goed, dank je. De groeten natuurlijk.’

‘Bedankt, vader.’

Ze wachtte.

Hij knikte haar geamuseerd toe.

‘Je kijkt me nu wel zo aan, maar zet eerst die koffie maar, anders mocht daar eens niets van komen.’

‘Komt u me zóiets belangrijks vertellen?’

‘Misschien. Maar vertel me eens: hoe gaat het met allemaal?’

‘O, uitstekend,’ deed ze luchtig. ‘Gezond.’

‘Geestelijk en lichamelijk. Fijn.’

Wat bedoelde vader daar nu weer mee, dacht ze argwanend. Geestelijk gezond? Ze zou er maar niet op ingaan.

‘Als u roken wilt, vader? Hier zijn sigaren. Of een sigaret misschien?’

‘Als je het goedvindt, steek ik m’n pijp in de brand. Maar hang dan eerst dat mooie bloesje weg, ’t mocht er eens naar gaan ruiken.’

‘Ik zal het u eens laten zien,’ zei ze levendig. ‘Nu, vindt u het niet mooi? Zelfgemaakt!’

Hij knikte pijnlijk.

‘Zeker vind ik het mooi. Een pronkjuweel. Knap gedaan, meisje.’

‘Ja, ze kan nog wel wat,’ snoefde ze. En er een tikje uitdagend overheen: ‘We moeten vanavond naar dominee Loman, Freek en ik. Dominee liep ons laatst ergens tegen het lijf en toen nodigde hij ons uit.’

‘Wel wel, vandaar dus ook die fraaie krullenbol. Nu, veel genoeg, ik hoop dat jullie een leerzame avond hebben.’

‘k Ga koffie zetten,’ zei ze abrupt.

Ze liep met haar blouse naar de alkoof, hing ’m daar weg in de kast. Door de slaapkamer heen ging ze de keuken in.

Leerzame avond, jawel. Alweer zoiets. Maar als je die twinkelende ogen zag, besepte je heel goed, alles te kunnen verwachten. Wat nu eigenlijk het grote nieuws zou zijn? Ze had er geen idee van.

*

Ze liet hem z’n koffie van ’t blaadje nemen en nam weer plaats tegenover hem.

‘Nou vader, nu heeft u uw koffie, nu maar gauw opgebiecht, ik zit op springen. Maar drink eerst maar uit, ’t is nu nog heet. Lauwe koffie, bah.’

Haar vorsende blik vermaakte hem.

‘Je moet er maar niet van schrikken,’ begon hij met een doodbiddersge-

zicht. ‘Onze bovenburen gaan emigreren.’

Ze vroeg verontwaardigd: ‘De Prinsen? Maar die hadden toch een goed bestaan? Hoe halen ze ’t in hun hersenpan! Waarnaartoe?’

‘Canada.’

‘Zij liever dan ik,’ schamperde ze. ‘Zeker beginnen in een hut, terwijl ze nu...’

Ze brak pardoes af. Haalde diep adem, terwijl ze haar vader scherp aankeek.

‘Ik begrijp het opeens,’ zei ze langzaam, met een lage stem: ‘*Uw bovenhuis komt leeg.*’

‘Precies.’

Ze bleef hem aankijken. Verstomd. Haar gedachten tolden. Daarom kwam vader dus hier langs: moeder en hij – maar ’t zou wel hoofdzakelijk van moeder zijn uitgegaan – hadden meteen aan hen gedacht, toen ze van dit emigreren hoorden. Zij had laatst immers nog zo geklaagd toen ze met moeder die mantel kocht?

Hij wachtte maar rustig af.

‘Ja,’ zei ze eindelijk haperend, ‘als ik het wel heb, wilt u ons op dat bovenhuis hebben.’

Hij nam z’n pijp uit z’n mond, knikte.

‘Als het mogelijk zijn zal. En als jullie er zin in zouden hebben. Wat natuurlijk de vraag is.’

Ze plantte haar ellebogen op de tafel en haar hoofd tussen haar handen.

‘Dat weet ik nu juist niet,’ zei ze somber. ‘’t Komt zo helemaal onverwachts. Ik heb al wel eeuwenlang naar een vrij huis verlangd, met een tuin en een schuur en een flinke zolder. Dat is dit natuurlijk niet. En verder...’

Ze slikte het verdere in. Kon je zeggen: en verder lijkt het me helemaal niet, zo dicht bij *u* te wonen? Dat was immers zo? Als ze hieraan dacht, en dat in aanmerking nam... vooral die strubbelingen met Bart... Ze hadden alles nog kunnen verdoezelen en hoopten dat te kunnen blijven doen – maar zou het dan nog mogelijk zijn? Iets verbergen voor *vader*? Als je nu met moeder alleen te doen had...

‘Je denkt er maar eens goed over na,’ raadde hij kalm.

‘Dat doe ik al,’ zei ze agressief. ‘Ik wik en weeg.’

‘Och ja. Reden om je ouwe vader om de hals te vallen is er natuurlijk niet, al was je moeder misschien zo naïef om dat te veronderstellen,’ zei hij droog.

Ze kleurde fel.

‘Ik zeg niet dat ik niet dankbaar ben,’ zei ze snel. ‘Dat ben ik wel. Voor uw goeie wil. Maar...’ Ze onderbrak zichzelf, informeerde: ‘Hoe is het bovenhuis ook weer precies? Suite, met een even grote uitbouw als bij uzelf?’

Hij knikte.

‘Plus een flinke zijkamer aan de voorkant, en aan de achterkant een veranda natuurlijk. En op de zolderverdieping een kamer over de hele breedte en twee kleinere kamers, de laatsten met een gedeelte schuin dak. Overal vaste wastafels.’

‘O ja, die heeft u er toen nog in laten aanbrengen,’ herinnerde ze zich. Ze dacht lang na, zuchtte weer diep.

’t Was om te watertanden waar het de ruimte betrof.

‘t Klinkt allemaal prachtig,’ bekende ze dan ook. ‘We zouden weer een kamer hebben waar we de goeie boel konden zetten en nog eens iemand konden ontvangen en een behoorlijke stoel geven. ’k Zou dan in die uitbouw gaan slapen, die is groot genoeg en de meiden en jongens konden over de bovenkamers verdeeld.’

‘En de zijkamer, vergeet je die?’

‘O, die zou ik voor leerkamer bestemmen!’ besliste ze resoluut. ‘Voor Hannie, maar vooral voor Rob, als ie naar het lyceum gaat. Hij moet nog wel toelatingsexamen doen; maar die komt er wel, die slimmerik.’

‘Zo, zo,’ zei hij langzaam, ‘naar het lyceum zomaar. We gaan vooruit.’

Ze vlamde meteen op.

‘En waarom niet?’ tarte ze. ‘Hij heeft er de hersens voor. Maar ik weet wel waar u op zinspeelt. Dat we Jaap regelrecht van de lagere school bij onze bakker hebben gedaan, al had hij evenveel hersens als Rob. Maar wat wilde u, de tijd was toen nog een beetje anders, en die man had juist een knechtje nodig en Jaap wilde zelf ook graag aan ’t verdienen gaan. Ik weet wel dat hij ’t ons nu verwijft, omdat het z’n hele leven bedorven heeft zoals ie zegt, maar... maar...’

Ze slikte krampachtig.

Hij maakte een kalmerend gebaar.

‘Stil,’ zei hij mild, ‘nu zou je dingen gaan zeggen die je juist zorgvuldig voor mij verzwijgen wilde.’

‘Wie zegt dat?’ vroeg ze fel.

‘Ik.’

‘Och, u ook altijd,’ verweet ze. Ze veegde met een driftig gebaar langs haar ogen. ‘Ik lijk wel mal zo op hol te slaan. Enfin, u kent me nog van vroeger. U moet er tenminste maar rekening mee houden geen stel engelen boven u te krijgen, als het soms door mocht gaan.’

‘Daar ben ik van overtuigd,’ suste hij. ‘We dragen ons eigen ik immers overal mee naartoe, waar we ook helemaal heen mogen gaan. Zelfs naar Canada. Komen jullie gerust maar in je dagelijkse plunje, met torntjes en vlekjes en al.’

‘Torntjes en vlekjes? Die zult u tenminste bij ons niet vinden, daar zorg ik wel voor!’ zei ze boos.

Maar toen ze de uitdrukking van z’n gezicht zag, kalmeerde ze. Sufferd

die ze was, 't was immers maar beeldspraak. 'Ik zal nog eens inschenken,' zei ze bruusk.

*

In de keuken moest ze even bijkomen.

Dat ze zich opeens zo had laten gaan, hoe was het toch mogelijk, dacht ze moe. Kwam dat door dat altijd alles maar opkroppen en nog eens opkroppen? Je wilde zo ontzettend graag tenminste naar buiten *de schijn* bewaren, maar tegenover vader lukte je dat blijkbaar niet. Ze had gevoeld dat hij aan Jaap dacht, terughdacht aan de destijds voorzichtig geboden hulp, door hen koppig van de hand gewezen. Nu was Jaap, je oudste, dupe geworden en dat knauwde je.

Och, dacht ze gedrukt, als het toch maar weer zoals vroeger was, toen de kinderen klein waren. Je moest toen elke cent als het ware omkeren, maar de kinderen beseften dat niet. Ze waren lief en aanhankelijk, blij met een kleinigheid. En hoe keken ze naar hun vader op. Ze lachte wrang. Kom daar nu eens om. Wat Bart soms niet durfde zeggen! Je stond er versted van. En Suzie... wat kon die ook niet vreemd doen en kijken. Je wilde je door al die dingen niet omver laten gooien omdat jijzelf ook allerminst een lieverdje geweest was.

Maar 't viel soms lang niet mee; je sliep er zo slecht van. Je dacht immers vaak: wie weet wat ons nog boven het hoofd hangt.

Voor Gerda hoefde ze geen vrees te hebben, die liep de rechte weg af. Maar het gekke was, dat haar hart juist voor haar het minst warm leek te kloppen. Het was niet redelijk, niet billijk, maar ze kon er niets aan doen. Toch zou Gerda het nooit merken.

*

'Hoe maakt Tineke het op de kleuterschool?' vroeg hij toen ze hem z'n tweede kop koffie aanreikte.

Ze begreep dat dit alleen maar een afleidingsmanoeuvre betekende, maar ging er gretig op in. 'Best, vader. Die doet niets liever dan tekenen, knippen en plakken en al wat dies meer zij.'

Er trokken kuiltjes in haar wangen. 'En dan natuurlijk zingen. Ja, ik lach er een beetje om, want ze verhaspelt de woorden soms zo.'

Hij was een en al aandacht: Tineke lag hem na aan het hart. Omdat ze dit wist, ging ze er verder op door.

'Weet u wat zo eigenaardig is, vader,' zei ze ernstig, 'je merkt dat ze de zin van zo'n christelijk lied niet begrijpt, maar toch de sfeer ervan aanvoelt. Ik bedoel: ze beseft blijkbaar heel goed dat een vers als "Er brachten eens moeders haar kinderen tot Jezus", heel iets anders is dan bijvoorbeeld

“Daantje zou naar school toe gaan”. Het eerste zingt ze eerbiedig en het andere luidruchtig of zo.’

‘Ik kan het me van Tineke begrijpen,’ zei hij warm. ‘Zo is ze. Maar jullie leren haar die verhaspelde woorden toch beter? En ze wordt er niet mee geplaagd?’

‘Nu, Rob heeft daar weleens zo’n handje van,’ glimlachte ze. ‘Maar ik leer ze haar inderdaad beter.’

‘Dat is goed. Een christelijk lied in je jeugd geleerd en dan niet begrepen, kan later tot zegen zijn.’

Ze keek hem zwijgend aan. Vaders stem had ontroerd geklonken, ze wist niet waarom. Herinnering? Ja, zo kon vader ook zijn en zo hield ze het meest van hem, besepte ze plots.

‘Vader,’ zei ze hartelijk na een ogenblik, ‘ik zal uw aanbod heus ernstig overwegen. Maar nu we het toch over Tineke hebben: is daar in uw buurt een christelijke kleuterschool? Het zal toch al erg genoeg zijn als ze van deze af moet.’

‘Het eerste wat ik zal doen, is daarnaar informeren,’ beloofde hij ijverig, ‘want ik zou het je zo niet kunnen zeggen. Maar mocht het wat ver uit de buurt zijn, dan heeft haar ouwe opa er niets op tegen z’n jongste kleindochter elke dag te brengen en weer terug te halen.’

Ze schoot in de lach om z’n alweer olijke toon. ‘Haar ouwe opa!’

‘Gekke ouwe opa,’ verbeterde hij.

Meteen stond hij op.

‘Ik ga er vandoor, dochter, je zult nog wel een en ander te doen hebben en ik heb zelf nog een hele rit met de tram.’ Hij legde z’n hand op haar schouder. ‘Zullen we dan afspreken dat je ons binnen enkele dagen je antwoord komt brengen? Dan hebben jullie met elkaar het voor en tegen wel overwogen. Maar wacht er vooral niet te lang mee.’

*

Ze liep met hem mee naar beneden en kustte hem daar.

‘Dag vader, groet moeder hartelijk van me. En alvast bedankt!’

Toen ze de trap weer opging, dacht ze vertederd: ik geloof vast en zeker dat hij naar dat halen en brengen van Tineke verlangt. Ik zie ze al gaan, Tineke aan de hand van haar ‘gekke ouwe opa’. Waarom zei vader dat zo? Met dat gek zijn zal het heus wel gaan!

Jeugd zoekt een haven

Trilogie

De jaren vijftig zijn net begonnen en de woningnood is hoog. Bets Linthout aarzelt geen moment wanneer zij de kans krijgt om met haar gezin het huis boven dat van haar ouders te gaan bewonen.

Het gezin van Bets en Freek telt zeven kinderen, elk met hun eigen problemen en zorgen. Maar wat ze met elkaar delen, is de wil om elk hun eigen weg in te slaan, ook al is dat niet altijd het pad dat hun ouders voor hen in gedachten hadden. Wat voor moeilijkheden ze ook op hun pad mogen vinden, altijd kunnen ze terecht bij hun grootouders op de benedenverdieping.

Nelly van Dijk-Has (1891-1972) is schrijfster van veertig boeken, waarvan drieëndertig romans. De afzonderlijke delen van de *Jeugd zoekt een haven*-trilogie verschenen tussen 1954 en 1956. De drie boeken bieden een prachtig inkijkje in het leven van de generatie die volwassen werd in de naoorlogse jaren vijftig.

Citerreeks

ISBN 9789401910293 NUR 342

9 789401 910293

www.citerreeks.nl